תנ״ך · אחרונים · מנחת שי · כתובים

# מנחת שי על משלי

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מנחת שי על משלי

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-על-משלי/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

# תוכן העניינים


פרק א ..... 4
פרק ב ..... 5
פרק ג ..... 7
פרק ד ..... 8
פרק ה ..... 10
פרק ו ..... 11
פרק ז ..... 12
פרק ח ..... 14
פרק ט ..... 16
פרק י ..... 17
פרק יא ..... 18
פרק יב ..... 19
פרק יג ..... 20
פרק יד ..... 20
פרק טו ..... 22
פרק טז ..... 23
פרק יז ..... 24
פרק יח ..... 26
פרק יט ..... 26
פרק כ ..... 27
פרק כא ..... 29
פרק כב ..... 30
פרק כג ..... 31
פרק כד ..... 32
פרק כה ..... 34
פרק כו ..... 35
פרק כז ..... 36
פרק כח ..... 37
פרק כט ..... 39
פרק ל ..... 41
פרק לא ..... 42

# פרק א

## פסוק א

**משלי**. מ' רבתי ומדרש אגדה מלמד שהתענה מ' יום שתנתן לו חכמת התורה כמשה דכתיב ויהי שם עם ה' מ' יום ומ' לילה והכי איתא באגדת משלי ועיין מסורת הברית הגדול:

## פסוק ג

**ומשרים**. ג' וסימן כי אתה בחן לבב (ד"ה א' כ"ט):

**לקחת מוסר השכל**. כל מעגל טוב (משלי ב':ט') ע"כ. ובכמה ספרים מסור ג' ב' מלא וחד חסר ולא מסיימי ומדחזינן בכולהו ספרי דההוא דד"ה ודמשלי ב' מלאים אית לן למימר דדין חסר ובקצת ספרים נמסר ומישרים ג' ותו לא ונכתבו שלשתן מלאים:

## פסוק ד

**לתת לפתאים**. בס"ס האל"ף נחה והיו"ד נעה כמ"ש בתהלים סי' קי"ו:

## פסוק ט

**לגרגרתך**. במקצת ספרים מדוייקים חסר וא"ו וחסר יו"ד עיין במסורת:

## פסוק יד

**גורלך תפיל**. התי"ו דגושה מפני הטפחא שבמלת גורלך:

## פסוק יז

**מזרה**. בספרים מדוייקים חסר וא"ו וכן נמסר עליו לית וחסר:

## פסוק יח

**יארבו**. ברוב הספרים האל"ף בחטוף סגול:

## פסוק יט

**בצע בצע**. כן הוא במדוייקים בב' טעמים ובס"א נמסר לית בטעם מלעיל ותו אשכחנא בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה דחשיב ליה כגוויהו ועיין מ"ש בישעיה ס"ג:

## פסוק כא

**תאמר**. ב' בצירי בהפסק וסי' ועתה צוה ויכרתו לי ארזים (מלכים א ה':כ'). בפתחי שערים:

### פסוק כב
**פתים**. נכתב בלא אל"ף עם יו"ד למ"ד הפעל לבד ויו"ד הרבים נפלה וכן כי משובת פתים תהרגם שבסמוך והמסורת תבא עליהם ב' חסר כתיב בחד יו"ד לחוד תאהבו פתי בגעי' והה"א בחטף פתח ועיין בס' הרכבה:
**תאהבו**. בילקוט איכה רמז תתקצ"ח תאהבו פתי תאהבון כתיב אמר הקב"ה בנוהג שבעולם אדם אוכל צחנה ב' ימים או ג' ימים ונפשו קנוטה עליו ואתם הרי כמה שנים ואתם עובדים אלילים שכתוב בה צא תאמר לו צואה תאמר לו ואין נפשכם קנוטה ע"כ פי' צחנה דגים קטנים כבושים כדתנן פ' י' דתרומות ר' יהודה מתיר בצחנה. ובפ' הנודר מן המבושל מן הצחנה מותר בטרית טרופה. והא דריש נו"ן תאהבון תרגום דג נונא אבל לא נמצאת בספרים שלנו:

### פסוק כג
**תשובו**. בספרים ישנים כ"י ומהדפוס מלא וא"ו:
**לתוכחתי**. הלמ"ד בגעיא:

### פסוק כז
**כשאוה**. כשואה ק':
**ואידכם**. בגעיא הוא"ו בס"ס:
**יאתה**. האל"ף בחטוף סגול ברוב הספרים לא בשוא לבדו. כמו שנמצא בקצתם וכן בשרשים עדיך תאתה (מיכה ד':ח') בנוח האל"ף. ובנוע (איוב ל"ז:כ"ב) מצפון זהב יאתה. כסופה יאתה והמסורת עליהם יאתה ב':

### פסוק כח
**אענה**. העיין בחטף סגול:

### פסוק לא
**ויאכלו**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

### פסוק לג
**ושאנן**. הנו"ן בפתח וזה א' מן הארבעה וסימן נמסר בירמי' סימ' ל' במ"ג:

## פרק ב

### פסוק ב
**אזנך**. חד מן החסרים יו"ד במסורת:

### פסוק ג
**כי אם לבינה**. בכל הספרים האל"ף בחירק ובמקרא גדולה כתוב בגליון כי לפי התרגום הוא אם בצירי שתרגם אימא ע"כ. ויראה לי שזהו כפי מדרשי רבותינו ז"ל שדרשו כן על דרך אל תקרי אם אלא אם דיש אם למקרא ולמסורת כי הא דאמרינן בחלומות בפ' הרואה הבא על אמו בחלום יצפה לבינה שנאמר כי אם לבינה תקרא והכי איתא בהדיא במדרש רבה פ' נשא דברי למואל מלך משא וגו' זו היתה תורה שמסרתי לשלמה שנקראת אם לומדיה כמה דתימא כי אם לבינה תקרא אם כתוב ע"כ. וכן הוא בהקדמת תיקוני הזוהר דף ב' י"א ותיקונים דף ל"ד מ"ח צ"ט ובזוהר פ' תרומה דף קט"ז וריקאנטי פ' כי תצא דף רי"א בשם ספר הבהיר ושערי צדק סוף מדה שמינית נדרש כאילו נכתב בצירי אם וכולן יאמרו דרך דרש וכיוצא בזה נדרש בתיקוני הזוהר דף ל' ודף נ"ה אם תשכבון בין שפתים אל תקרי אם אלא אם עוד שם דף צ"ח כי אם ליראה אל תקרי אם אלא אם הה"ד איש אמו ואביו תיראו וכו':

### פסוק ד
**וכמטמנים**. הוא"ו בגעיא בספרים ישנים:

### פסוק ז
**וצפן**. יצפן ק':

### פסוק ח
**חסידו**. חסידיו ק':

### פסוק י
**לנפשך**. בס"ס הלמ"ד בגעיא:

### פסוק יא
**מזמה תשמר עליך תבונה תנצרכה**. כן הם הטעמים במדוייקים כ"י:

### פסוק יד
**בתהפכות**. הבי"ת בגעיא בס"ס:

### פסוק טז
**להצילך מאשה זרה**. בדפוס מנאפולי כתוב רעה וטעות הוא:
**החליקה**. ברוב הספרים החי"ת בחטף סגול כן חבירו שבסימן ז':

# פרק ג

## פסוק יב
**כי את אשר**. הכלל את בציי"רי. ובמקף בסגול וזולתי מקף בא בסגול בג' מקומו' וזה אחד מהם כמ"ש בתהלים סי' ס' ובאיוב סוף סימן מ"א:
**יאהב**. ברוב הספרים האל"ף בחטף סגול:

## פסוק טו
**יקרה היא**. לית מלעיל ונמנה בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה בסוף מסורת גדולה:
**מפניים**. מפנינים ק' והכתיב מפניים ודין הוא חד מן מלין דחסרין נו"ן וקריין ודרשו בבבלי סוף הוריות ובירושלמי פרק הבונה ובמדרש רבה ריש פרשת נשא יקרה היא מפנינים מכ"ג שנכנס לפני ולפנים ונראה לי דדרשו תחלה יו"ד קדמאה אדלקמיה דהוי מפני ובתר הכי דרשו יו"ד תנינא אדבתריה דהוי מפנים והיינו דאמר יקרה היא מכ"ג שנכנס לפני ולפנים וקרוב לזה ראיתי אח"כ במסורת הברית הגדול והנאני:

## פסוק יז
**וכל נתיבתיה**. הוא"ו בגעיא:

## פסוק יח
**ותמכיה**. הוא"ו בגעיא:

## פסוק יט
**יהוה בחכמה**. יו"ד של שם בגעיא בספרים ישנים:

## פסוק כא
**אל ילזו מעיניך**. קדמאה ילזו תניינא יליזו לקמן סי' ד' ובמסרה ריש פ' בעלתך חשיב להנך עם ז' זוגים מתחלפפים קדמא' וא"ו תנינא יו"ד ואע"ג דכתיב הכא ילזו חסר וא"ו לאו לענין הכתיבה איתשיל במסו' רק לענין הקריא' כדאשכחן מנחת קנאות הוא מנחת קנאות היא וכמ"ש בפרשת נשא:

## פסוק כד
**וערבה שנתך**. הוא"ו בגעיא:

## פסוק כז
**לאל ידיך**. ידך ק':

### פסוק כח
**לרעיך**. לרעך ק':

### פסוק כט
**והוא יושב**. חד מן ב' מלא בספרא:

### פסוק ל
**אל תרוב**. תריב ק':

### פסוק לב
**ואת ישרים**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

### פסוק לד
**ולעניים**. ולענוים קרי:

## פרק ד

### פסוק א
**מוסר אב**. חד מן י"ב פתחים וסימן נמסר בסימן ז' במ"ג והמלה מלעיל:

### פסוק ג
**לפני אמי**. במקצת דפוסים אחרונים לפני כתיב לבני קרי. ויש ספרים שכתוב בהם לבני אמי בכתוב וכן פירש העמנואל ואין הדבר כן שהרי חבירו מלמד עליו לפני ומטעין בהו ש"מ דכי הדדי נינהו והכי אשכחנא בספרי דוקני דכתיבין וקריין לפני:

### פסוק ד
**יתמך דברי**. במקצת ספרים כתוב יתמך דברי בחולם המ"ם. וזהו דעת ב"נ וברוב הספרים בקמץ חטוף וכב"א. וכ"כ רד"ק במכלול דף כ"ב בא כן בקמץ חטף אע"פ שלא בא על מלה זעירא או מלה מלעיל לפי שהיו"ד מועמדת בגעיא ע"כ. ומ"מ קריאת השוא נח כמו י ק ט ל עני (איוב כד):
**וחיה**. החי"ת בשוא לבדו:

### פסוק ח
**סלסלה**. במקצת דפוסים אחרונים כתב יו"ד אחר למ"ד ושבוש הוא ועיין מ"ש (בד"ה א' ה'):
**תכבדך**. ב' בטעם מלעיל דלא כמנהגא שאל אביך ויגדך ודין וכן כתבם המכלול בדף ע"ז:

### פסוק יא
**הריתיך**. חסר וא"ו אחר ה"א ומלא יו"ד אחר רי"ש ואחר תי"ו והמסורת לית וחד והורתיך אשר תדבר ועיין מה שכתבתי בספר ואלה שמות:

### פסוק יב
**בלכתך**. הבי"ת בגעיא בס"ס:

### פסוק יג
**נצרה**. דגש הצד"י לתפארת:

### פסוק טו
**פרעהו**. ברי"ש ולית כוותיה וחד בדל"ת פדעהו מרדת שחת (איוב ל"ג) ובמ"ג מערכת אות הדל"ת נמנה באלפ"א בית"א מן חד דל"ת וחד רי"ש ולית דכיתא:

### פסוק טז
**כי לא ישנו**. נעלמה היו"ד פ"א הפעל מהמכתב ויו"ד איתן מועמדת בגעיא להורות עליה. מכלול דף קל"א וכתב רבי אלייא המדקדק בס' טוב טעם פ' ז' ובהגהת שרשים שהמתג לפעמים מבדיל בין לשון ללשון כגון לא ישנו אם לא ירעו היו"ד במתג להורות על יו"ד השרש ששרשו ישן. ואחרי דברי לא ישנו שאין בו מתג שרשו שנה. וכן וייראו שהוא לשון מורא נמצאים חסרים יו"ד השרש והמתג מורה עליו להבדיל בין לשון מורא ללשון ראיה:
**ונגזלה**. הוא"ו בעיא בס"ס:
**יכשולו**. יכשילו קרי:

### פסוק יט
**כאפלה**. בכ"ף ולית כוותיה:

### פסוק כד
**עקשות פה**. דגש הקו"ף לתפארת:

### פסוק כה
**יישרו**. חד מן ד' חסרים יו"ד בתר שי"ן בלישנא ועיני המדפיסים לא הביטו לנוכח המסרה שלפניהם:

### פסוק כו
**רגלך**. בלא יו"ד:
**וכל דרכיך**. הוא"ו בגעיא:
**יכנו**. בלא וא"ו אחר כ"ף:

# פרק ה

## פסוק ד
**ואחריתה**. בגעיא הוא"ו: בספרי ספרד:

**מרה כלענה**. הכ"ף רפה:

## פסוק ו
**נעו**. מלרע רב פעלים:

## פסוק ט
**ושנתך**. חלוקים הספרים במילוי וחיסור יו"ד תי"ו וגם בוא"ו אחר נו"ן:

## פסוק יא
**ונהמת**. במקצת ספרים כ"י הוא"ו בגעיא ואומרים שכן הוא לב"א אמנם בחילופים שלנו כן הוא לב"נ:

**בכלות**. בבי"ת וחד בכ"ף ככלות כחי תהלים ע"ג ואינון מן א"ב חד כ"ף וחד בי"ת ועיין ג"כ במסורת תהלים ע"א במ"ג:

## פסוק יב
**ואמרת**. הוא"ו בגעיא ובטעם מיושב:

## פסוק יג
**ולא שמעתי**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

## פסוק טו
**ונזלים**. בהרבה מדוייקים חסר וא"ו אחר נו"ן:

## פסוק טז
**יפוצו**. בכל ספרים ישינים בוא"ו שורק:

## פסוק יח
**מקורך ברוך**. הבי"ת רפה:

## פסוק יט
**ויעלת חן**. הוא"ו בגעיא:

## פסוק כא
**וכל מעגלתיו**. הוא"ו בגעיא:

### פסוק כב
**עוונותיו**. חד מן ד' דכתיבין בהון תרי וואוי"ן בלישנא. ועיין פירש רש"י (בד"ה א' כ"א) והעי"ן בגעיא בס"ס וטעם המלה מיושב:

## פרק ו

### פסוק ג
**והנצל**. בגעיא הוא"ו:

**ורהב רעיך**. כל רעך שבספר משלי חסר יו"ד אחר עי"ן חוץ מזה שהוא מלא והיינו דדרש רבי יצחק ביומא פרק י"ה אם ממון יש לו בידך התר לו פסת היד ואם לאו הרבה עליו רעים ופירש רש"י רעיך בתרא דקרא כתיב מלא לפי שהוא לשון רבים וכתב בחיי פרשת ויגש רעיך השני מלא כלומר שצריך להתרפס לפני שניהם לפני המלוה שימתין לו ולפני הלוה שיוציאנו מן הערבו':

### פסוק יא
**ובא כמהלך ראשך ומחסרך**. ובסי' כ"ד. ובא מתהלך רישך ומחסריך. וסי' שבתך ומשענתך ובמדר' משלי ובא כמהלך ראשך. זה מלך המשיח שעתיד לעבור בראש ישראל שנא' ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם:

### פסוק יב
**הולך עקשות פה**. בכל ספרים ישנים מהדפוס וכ"י מלא וא"ו וכן נכון עפ"ה דקהלת ט':

### פסוק יג
**קורץ בעיניו**. בכמה ספרים כתיב בעינו וקרי בעיניו כמו שהוא מולל ברגלו שבפסוק אולם בספר מוגה מטוליטולא שהיה כתוב כן בתחלה נמחק הקרי מבחוץ ונתקן בפנים בעיניו איברא ודאי דהכי מוכח מהמסורת דבמערכת אות היו"ד נמסר סימן מן נ"ו מלין דחסרין יו"ד באמצע תיבותא וקריין וחשיב בהדייהו מולל ברגליו ושביק מלת בעיניו למימרא דהכי כתיב ביו"ד:

### פסוק יד
**מדנים**. מדינים קרי:

### פסוק טו
**יבוא אידו**. בנסחא כ"י יבוא לית מלא בספרא ובמסורת פרשת בהעלתך איכא פלוגתא ובלישנא בתרא דהתם אית דאמרי פתאום יבוא אידו לית מלא במשלי ועיין מ"ש בסימן ז':

### פסוק טז
**תועבות**. תועבת קרי:

### פסוק יח
**ממהרות**. בוא"ו:

### פסוק כא
**על גרגרתך**. במקצת ספרים חסר וא"ו וחסר יו"ד עיין במסורת ריש משלי:

### פסוק כב
**בשכבך**. בגעיא בס"ס:

### פסוק כט
**כל הנגע**. בספרי ספרד הכ"ף מתוגה אע"פ שהמלה מוקפת וכבר נתבאר ענין זה בסוף פרש' ראה:

## פרק ז

### פסוק ב
**וחיה**. בס"ס היו"ד בסגול כי המנהג בצירי וכן כתוב במכלול דף קנ"ג הצווי בנה בצירי ובא אחד בסגול שמר מצותי וחיה:

### פסוק ז
**בפתאים**. נכתב באל"ף יו"ד האל"ף נחה והיו"ד נעה:

### פסוק ח
**פנה**. הה"א במפיק מסורת ושרשים:

### פסוק ט
**בנשף בערב יום**. כ"כ בספרי ספרד ואין מקף אחר בערב:

### פסוק יג
**העזה פני'**. לית מלעיל מס"ג בסופה בשטא חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה:
**ותאמר לו**. ה' בפתח וזה לבדו מלעיל עיין במסורת אסתר סימן ה' ומכלול דף קי"ג והגהת המדקדק שם:

### פסוק טז
**אטון**. כתוב בספר באר מים חיים בחלק שני ממנו הנקרא מקור חיים אטן חסר כתיב ועולה ששים ופירושו מרבדים רבדתי ערשי מפסוקי דרחמי של מנין ששים שבהם נכרתים המזיקים ע"כ. ובספרים שלנו נכתב בוא"ו:

## פסוק יח

**באהבים**. בכמה ספרים האל"ף בחטף פתח אבל רד"ק כתב בשרשים שהוא בחטף קמץ וכן הוא בס"ס המדוייקים:

## פסוק כ

**צרור**. בס"ס הצד"י בגעיא וכן הוא לב"א:

**הכסא**. הכ"ף בסגול:

**ליום הכסא יבא ביתו**. במדוייקים חסר וא"ו ודוגמתו כשור אל טבח יבא שבסמו וכן נכון ע"פ המסורת שכתבתי למעלה בסימן ו':

## פסוק כג

**כבדו**. הכ"ף בגעיא:

## פסוק כה

**ואל תתע**. תעה לבבי פלצות בעתתני בראותי ריבוי החילופים שנפלו בספרים כלנו כצאן תעינו. איש לדרכו פנינו. ואין מי יורה דעה. ידין כהלכה. בכמה ספרים חדשים וגם ישנים נכתבים ונדפסים בלא וא"ו ואף בס"א כ"י מוגה בוא"ו אע"פ שלא נכתב כן בראשונה ונסחא זו מאושרת בעיני מפני שמצאתי במ"ג כ"ג פסוקים בקריאה רישא ומציעתא אל אל וסימן נמסר בשמואל ב' א' ואין זה ממניינם וכן הוא עם וא"ו בתרגום ובפירש ן' עזרא ורלב"ג וקב ונקי ויחייא ועמנואל. ומאיר נתיב: אך קשה שבמ"ג נמסר סימן מן כ"ב יחידאין ו אל ולית להון זוגא ואין זה ממניינם השם יקיים בנו מקרא שכתוב וידעו תועי רוח בינה:

**תתע**. בטעם א' לבד בתי"ו בס"ס ואף בספרים שהם בב' טעמים שניהם בתי"ו ראשונה כי כן משפט המלה להיות מלעיל כמו ותלך ותתע (ראשית כא). תחת גערה במבין (משלי י"ז:י') וכל הקורא אותו מלרע אינו אלא תועה:

**בנתיבותי**'. מלא וא"ו במדוייקים:

## פסוק כו

**ועצמים כל הרגי**'. רבים ועצומים החילופים שנפלו על הרגיה ועל זוגה שבישעיה סוף סימן נ"ו והמסרות אומרות ב' חד מלא וחד חסר ולא מסיימי ואין לי להורות אך ע"פ הרוב הספרים שנזדמנו לפני דישעיהו מלא ודין חסר:

## פסוק כז

**ירדות**. בס"ס חסר וא"ו אחר יו"ד:

# פרק ח

### פסוק ב
**בראש מרמים**. בכמה ספרים כתוב מרומים מלא וא"ו ואינו נראה כן מהמסורה דבאיוב י"ו נמסר ד' מלא בלישנא ואין זה מהם ובמסורה תהלים סימן קמ"ח נמסר ג' מלא בלישנא ולא נחשב בתוכם וסהדי במרומים דאיוב וחוששני לה מטעות:
**נתיבות**. בספרים מדוייקים מלא וא"ו:

### פסוק ג
**מבוא פתחים**. פליגי ביה ספרי החזק הוא הרפה:

### פסוק ה
**פתאים**. האל"ף נחה והיו"ד נעה:

### פסוק ו
**כי אמת**. הטעם באל"ף:

### פסוק ט
**למצאי דעת**. בשוא הצד"י:

### פסוק יב
**אני חכמה**. האלף בגעיא בספרי ספרד וכן הוא לבן אשר. ועיין מה שכתבתי במשלי כ"ו:

### פסוק יג
**שנאת רע**. השי"ן בגעיא:
**ופי תהפכות**. ברוב ספרים המדוייקים יש טעם מפסיק במלת ופי ותי"ו תהפכת דגושה וכ"כ ן' עזרא ובס"א מדוייק יש במלת ופי כתף ימין ומיושב:

### פסוק טו
**ורזנים**. חסר וא"ו אחר רי"ש ועיין מ"ש בחבקוק א':
**יחקקו**. במדוייקים חסר וא"ו אחר חי"ת:

### פסוק טז
**כל שפטי צדק**. כמה ספרי וספרייא איסתפקו בהך תיבותא מן שנין קדמאין אי קריא ארץ או צדק ולא ידעו לאכרועי איכא נוסחי עתיקי דבקדמתיא הוו כתיבי צדק ובתר הכי גרירו לה וכתבו ארץ ואיכא נוסחי דעבדי איפכא ואיכא מאן דארכבי' אתרי רכשי וכתב ארץ צדק ואיכא מינייהו דכתבי מלה חדא בבתי גואי ומלה אחרא בבתי בראי ולא ידענא

מאי אדון בה דלית ביננא לא מחזיק בדק ולא שופט צדק לחוד דין אשכחנא דמתרגמינן דייני דתריצותא וחזינא נמי במאיר נתיב דמייתי ליה בשרש נדב:

**שפט**. ובשרש צדק וכן הוא בפירוש יחייא ובדפוס נאפולי. גם בספרו של בעל אור תורה נמחק מלת ארץ ונכתב צדק ואמר שבס"ס כתוב צדק ועפ"י ההללי הגיהו ארץ והנכון צדק וסימניך צדק צדק תרדוף ע"כ. פירוש דאינון תרי פסוקי דסמיכי להדדי וסופיהון צדק. ה' יקיים בנו מה שאמר ע"י ישעיה נביאו כי ה' שופטינו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו אמן כי"ר:

## פסוק יז

**אהביה**. אהבי קרי:

## פסוק כ

**נתיבות**. בספרים מדוייקים מלא וא"ו:

## פסוק כא

**ואצרתיהם**. במקצת ספרים הוא"ו בגעיא:

## פסוק כב

**ה' קנני**. יו"ד של שם בגעיא:

## פסוק כד

**באין תהומות**. מתחלפת תהמות חסר וא"ו קדמאה וזה תלוי בחילוף המסרות שהובא במקרא גדולה פרשת בשלח:

## פסוק כה

**לפני גבעות**. הגימ"ל רפה:

## פסוק כז

**בחקו חוג**. רפה הקו"ף מכלול דף קפ"א ואבן עזרא:

## פסוק כח

**עינות תהום**. בספרים כ"י מדוייקים העי"ן בחירק וכ"כ בשרשים ובסמוך עינות מים בצירי. בעזוז עינות תהום בחיר"ק כן צריך להגיה בספרי השרשים שלנו כמו שמצאתי בשרשים כ"י ישן. גם בעל מכלל יופי ובעל הלשון כתבו שזהו בחירק כי כן דרכם להעתיק משרשים וזה לשון בעל הלשון. ובסמיכות ממנו בצירי תשים עשרה עינות מים. וממנו בחירק בעזוז עינות תהום:

### פסוק כט
**בחוקי מוסדי**. ממה שכתוב במכלול ובשרשים משמע שזה דומה לבחקו חוג. דלעיל חסר וא"ו ורפה הקו"ף וכן נמצא באיזה ספר. אמנם ברוב הספרים זה השני מלא וא"ו וכן במסורת ב' ובעניו חד חסר וחד מלא:

### פסוק לד
**אשרי אדם**. כן הוא בס"ס בשני מאריכין כמ"ש בריש ספרא:

### פסוק לה
**מצאי חיים**. מצא קרי:

### פסוק לו
**וחטאי**. נעיא בס"ס:

## פרק ט

### פסוק ג
**נערתיה**. העי"ן בחטף פתח:

### פסוק ד
**מי פתי**. רפי הפ"א:

**חסר לב אמרה לו**. הדין קדמאה חסר. אמרה בלא וא"ו ואידך דלקמן וחסר לב ואמרה לו בוא"ו והוא חד מן ח' זוגין מן ב' בחד ענייא מתחלפים קדמאה לא נסיב וא"ו ותניינא נסיב וא"ו וסימנהון במסורה רבתא אות ו':

### פסוק ה
**בלחמי**. הבי"ת בגעיא וברוב הספרים החי"ת בשו"א לבדו:

### פסוק ו
**פתאים**. האל"ף נחה והיו"ד נעה כמ"ש בתהלים קי"ו:

### פסוק ח
**ויאהבך**. ברוב הספרים האל"ף בחטף סגול:

### פסוק יב
**לבדך תשא**. הלמ"ד בגעיא:

### פסוק יג
**הומי**'. פליגי ספרי אי חסר הוא או מלא וזה תלוי בנסחאות המסרות דהכא אמרינן הומי' ג' ב' חסר וחד מלא וסי' נמסר במ"ג סי' ז' ובישעי' כ"ב אמר ב' מלא ואחד חסר:

**פתיות**. בס"ס התי"ו פתוחה והיו"ד דגושה וי"ס שהתי"ו קמוצה:

### פסוק יד
**וישבה**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

### פסוק טו
**המישרים**. הה"א סמוכה במאריך בס"ס:

### פסוק יח
**ולא ידע**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

## פרק י

### פסוק ג
**והות רשעים יהדף**. בכמה מקראות מהנדפסות באחרונה ראיתי בוגדים. ואתקוטטה עם הקוראים כן כי בכל הספרים כ"י ודפוסים ישנים וכן בעשרים וארבע גדול כתוב רשעים וכן בתרגום ושרשים ומאיר נתיב וכל המפרשים וזהו א' מהשיבושים שכיון שנפל בדפוס א' כולם טועים אחריו ועל כיוצא בזה אמרו שבשתא כיון דעאל עאל ולפיכך הוצרכתי לכותבו:
**יהדף**. ספרים שלפני היו"ד בסגול חוץ מדפוס נאפולי שהוא בפתח ורד"ק כתב בשרשים כי מצא חילוף זה בין הספרים המדוייקים :

### פסוק ט
**הולך בתם**. הולך מלא:
**בתם**. חסר עיין מסורת ה' בהר סיני:

### פסוק יח
**ומוצא דבה**. במדוייקים חסר יו"ד וכן במסורת ב' חד חסר וחד מלא והמלא הוא ומוצא כלי למעשהו ישעי' נ"ד:

### פסוק כ
**נבחר**. י"ס נבחר בפתח:

### פסוק כד
**היא תבואנו**. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן במסורת תבואנו ג' ב' מלא ואחד חסר וסימן כל יד עמל תבאנו (איוב כ':כ"ב):
**מגרת רשע**. ודרש רעה תבואנו. קדמאה חסר ואיכא דמסרי ודרש רעה תבואנו חסר:

# פרק יא

### פסוק ב
**ואת צנועים**. הוא"ו בגעיא:

### פסוק ג
**ושדם**. ישדם קרי והוא בקמץ חטוף מן הכפולים כמ"ש במכלול דף קפ"א:

### פסוק יג
**ונאמן רוח**. האל"ף בח"ם וכ"כ רב פעלים בבנין נפעל ועיין מ"ש בשמואל ב' סימן ז':

### פסוק טו
**רע ירוע**. בס"ס אין שום טעם ברי"ש רע:
**ושנא**. חסר וא"ו אחר שי"ן עפ"ה בישעיה סי' ס"א כי זהו אחד מן ד' חסרים הנזכרים שם וכן הגי' במקצת ספרים:
**תוקעים**. במקצת ספרים חסר וא"ו:

### פסוק יח
**עשה פעלת**. הפ"א רפה:

### פסוק כא
**ינקה רע**. הרי"ש בדקש במלה זעירא בבא עליו מלה מלעיל מכלול דף ע"ב:

### פסוק כה
**תדשן**. התי"ו רפויה וכבר הארכתי ענין זה בפרשת וארא על אתה תדבר:

### פסוק כו
**מנע בר**. בסוף מסרה גדולה נמסר שטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה ואחד מהם מנע בר ועיין מה שכתבתי בישעי' ס"ג:
**יקבהו לאום**. זוהר פרשת בלק דף קצ"א לאם כתיב והכי דרישליה חסר וא"ו וכן במס"ג סוף מערכת אות וא"ו נמסר סימן מן כ"ה זוגין חד מלא וא"ו באמצעות תיבותא וחד נסיב וא"ו בריש תיבותא וחסר וחד מהנהו זוגי לאום ברוב עם הדרת מל (משלי טו). ולאם מלאם יאמץ. ברם בספרי דוקני לאם דברב עם חסר. לאום דמנע בר (משלי י"א) מלא. וכן במסרה דדפוסא פ' תולדות יצחק גבי ולאם מלאם יאמץ נמסר כלם חסר בר מן אחד מלא וסיומא דמלתא אשכחנא בהדיא במסרה כתיבת יד כל לישנא חסר בר מן יקבוהו לאום ואמטול הכי צריך להגיה במסרה רבתא לאום מונע בר ופליגא אספרא דזוהר:

### פסוק ל
**פרי צדיק**. הפ"א בגעיא:

## פרק יב

### פסוק א
**אהב דעת**. האל"ף בגלגל והה"א במרכא:

### פסוק ב
**ואיש מזמות ירשיע**. במסרה כ"י כך מצאתי ירשיע ה' בקריאה וסימנהון ובכל אשר יפנה ירשיע (שמואל א' יד). טוב יפיק דהכא. אף אמנם (איוב ל"ד). נקי. והוא ישקט ומי ירשע בתראה חסר ומ"ש נקי נראה לי שהוא פסוק ודם נקי ירשיעו תילים צ"ד וחילופים אחרים יש במסרות שלנו (בשמואל א' ט"ו) (ואיוב ל"ד) והם לא מנו רק ד' ירשיע שאותו דתילים כתוב ירשיעו בוא"ו והעולה משתיהן שזה דמשלי חסר כי פליגי בוהוא ישקט ומי ירשע ואנן ארובא דספרי דוקני סמכינן:

### פסוק ד
**בעלה**. העי"ן בשוא לבדו:

**מבישה**. הה"א רפה:

### פסוק ח
**לפי שכלו**. הלמ"ד בגעיא:

### פסוק י
**ורחמי**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

### פסוק יד
**ישוב**. ישיב קרי:

### פסוק טו
**ושמע לעצה**. הלמ"ד בשוא:

### פסוק טז
**אויל ביום**. ג' ביום דגשים ומטעין בהון וסימן נמסר בקהלת סימן י"ב ועיין מ"ש שם:

### פסוק יט
**שפת אמת**. השי"ן בגעיא:

**תכון לעד**. בס"ס העי"ן פתוחה ובאשכנזים קמוצה:

### פסוק כג
**כסה דעת**. בס"ס הדל"ת דגושה ובאשכנזים רפוי':

### פסוק כד
**למס**. י"ס בקמץ המ"ם:

### פסוק כה
**ישחנה**. בשי"ן ימנית לשון שפלות ומה שאמרו ביומא פ"ח חד אמר ישחנה מדעתו וחד אמר ישיחנה לאחרים דרך דרש נאמר כמו שכתבתי בצפני' א':

### פסוק כח
**נתיבה**. הה"א רפה והיתה ראוי' במפיק מכלול דף ל"ב ושרשים:
**אל מות**. תרגומו למותא דומה שהוא קורא אל בסגול וכן ראיתי במקצת ספרים ישנים כתובי יד ובכל שאר ספרים שלפני בפתח וכן פירשו כל המפרשים:

## פרק יג

### פסוק ד
**חרצים תדשן**. התי"ו דגושה בכל הספרים ואינה דומה אל נפש ברכה תדשן דלעיל סימן י"א שאינה סמוכה ליהו"א:

### פסוק ה
**דבר שקר**. הדל"ת בגעיא:

### פסוק ו
**תם דרך**. במקף ישוב החולם לקמץ חטוף:

### פסוק כ
**הלוך את חכמים**. הולך קרי:
**וחכם**. יחכם קרי:

### פסוק כג
**רב אכל**. במקף ישוב החול' לקמץ חטוף וכ"כ רש"י ז"ל ובספרי' מדוייקי' אין מארי ברי"ש:

## פרק יד

### פסוק א
**חכמות נשים**. החי"ת בפתח רש"י ורד"ק ועיין מ"ש בשופטים ה' על חכמות שרותי':

### פסוק ג
**בפי אויל**. הבי"ת בגעיא:
**תשמרם**. הי' ראוי עם הכנוי חטף קמץ ובא השורק במקומו מכלול דף כ"ג:

### פסוק ד
**ורב תבואות**. במקף ישוב החולם לקמץ חטוף גם במסורת דברי הימי'. סימן כ"ח נמנה בכלל הקמוצים וטעה מי שכתבו בחולם או בפתח:

### פסוק ז
**ובל ידעת שפתי דעת**. כתוב בפירוש עמנואל ובפי' קב ונקי שיש ספרים שכתוב בהם שפתי שקר ולא ראיתיו עד הנה בשום ספר ותרגומו בשפותי' ידיעתא וכן פירשוהו אבן עזרא ורש"י ורלב"ג ויחייא:

### פסוק ט
**ובין ישרים**. בעל המסורת הביא בסוף יונה ובמשלי כ"ג מסרה אחת מן ו' בן בלישנא ד' מנהון חסרים ובכלל המלאים מונה ובין ישרים רצון ונתקשה מאד על מסרה זו לפי שבכל הספרים כתוב ובין ישרים ביצירי ומסרה זו לא ראיתי' בשום ספר כ"י וכך מצאתי שבן בן ובן ד' בלישנא בקריאה וסי' והי' אם בן הכות הרשע. (דברים כ"ה:ב'). בן יקה. (משלי ל). אתה חסת על הקיקיון ב' בו. וכל בן נון דכוותי'. ועיין עוד מ"ש בסי' כ"ג:

### פסוק י
**מרת נפשו**. הרי"ש דגושה על פי המסורת ולכן המ"ם בקמץ חטוף מכלול דף ע"ב ודף ר"נ:

### פסוק יג
**גם בשחק**. חסר וא"ו וכבר נתבאר ענין זה תשלומו בירמיה סימן מ"ח:

### פסוק טז
**ובוטח**. במקצת ספרים חסר וא"ו אחר הבי"ת ועפ"ה הוא מלא כי לא נמנה במשלי כ"ח במנין החסרים:

### פסוק יז
**קצר אפים**. הקו"ף בגעיא:

### פסוק יח
**נחלו פתאים**. האל"ף נחה והיו"ד נעה:
**יכתרו דעת**. טעה המדפיס אותו מלא יו"ד כי הוא חסר בספרים מדוייקים וכן במסורת ב' וחסר וסימן בי יכתרו צדיקים. יכתרו דעת:

### פסוק יט
**שחו**. במקצת ספרים השי"ן קמוצה והמלה מלעיל אבל בס"ס השי"ן פתוחה והמלה מלרע וכן במסו' שחו ב' וסי' שחו גבעות עולם דחבקוק. שחו רעים וכן כתוב בשרשים שרש שחת:

### פסוק כא
**ומחונן עניים**. ענוים ק':

### פסוק כב
**הלא יתעו**. הה"א בגעיא בס"ס:

### פסוק כג
**בכל עצב**. במקצ' ספרים העי"ן בציר"י ורד"ק כתב שהוא בשש נקודות:

### פסוק כח
**ובאפס לאם**. עיין מ"ש לעיל סימן י"א אצל יקבהו לאום:

### פסוק לב
**ברעתו ידחה רשע**. הבי"ת בגעיא בס"ס:

**וחסה במותו**. הבי"ת רפה:

### פסוק לד
**תרומם גוי**. ס"א תרומם גוי וס"א תרומם:

### פסוק לה
**רצון מלך**. בגעיא ובמקף:

## פרק טו

### פסוק א
**מענה רך**. בא הרי"ש בדגש במלה זעירא בבא עליו מלה מלעיל מכלול דף ע"ב:

### פסוק ג
**בכל מקום**. הבי"ת בגעיא:

### פסוק ה
**תוכחת יערים**. המסורת שבדפוס אומרת יערים יערם סימן י"ט. אבל בכמה ספרים מדוייקים מהדפוס וכ"י תוכחת יערים מלא יו"ד והמסורת שלהם אומרת יערם ב' וחסרים וסימן ערם יערם הוא. לץ תכה ופתה יערם:

### פסוק ט
**צדקה יאהב**. ברוב הספרים האל"ף בחטף סגול:

### פסוק י
**שונא תוכחת ימות**. הנו"ן במירכא והתי"ו רפויה:

### פסוק יא
**בני אדם**. הבי"ת בגעיא:

### פסוק יב
**לא יאהב לץ**. האל"ף בחטף סגול ברוב הספרים:

### פסוק יג
**ייטב**. חסר האמנם בסימן י"ז ייטיב גהה מלא:

**ובעצבת לב**. דגש הצד"י לתפארת מכלול שקל פעל:

### פסוק יד
**ופני כסילים**. ופי ק':

### פסוק כה
**יסח ה'**. יש פסיק בין יסח לשם שלא יראה כמחרף ח"ו:

### פסוק כח
**יהגה לענות**. הגימ"ל דגושה:

### פסוק ל
**מאור עינים**. המ"ם בגעיא:

### פסוק לב
**קונה לב**. המסור' כל קונה בשתי נקודות אבל מצאתי קונה לב בדגש הלמ"ד א"כ הוא בג' נקודות מפני הדגש מכלול דף קנ"ב:

## פרק טז

### פסוק ב
**כל דרכי איש**. בס"ס יש מאריך במלת כל ומכל מקום קריאתו בקמץ חטף כמו שכתבתי בסוף פרשת ראה:

### פסוק יג
**ישרים יאהב**. האל"ף בחטף סגול ברוב הספרים:

### פסוק טז
**קנה חכמה**. הקו"ף בגעיא:

### פסוק יז
**שמר נפשו**. בספרים מדוייקים חסר וא"ו וכן ראוי כי לא נמנה במסורת בכלל המלאי' וסי' נמסר בהאי ספרא סי' יו"ד במ"ג: נצר דרכו.

### פסוק יח
**לפני שבר גאון וכו'**. חצי הספר בפסוקי':

### פסוק יט
**עניים**. ענוים ק':

### פסוק כז
**ועל שפתיו כאש**. שפתו ק' בוא"ו והכתי' ביו"ד וא"ו ודין הוא חד מן ז' מילין דכתיבין י' במציעות תיבותא ולא קרין וסי' נמסר במ"ג אות י':

### פסוק כח
**ונרגן**. חד מן ג' אריכין זעירין:

## פרק יז

### פסוק ב
**ימשל**. בכל ספרים ישנים חסר וא"ו:

**בבן מביש**. מתחלפת בבן בסגול ועיין מסורת פ' ויצא:

### פסוק ז
**שפתי יתר**. בדפוסים אחרונים היו"ד בקמץ אבל בדפוסים ישנים ובספרים מדוייקים כ"י בסגול:

### פסוק ט
**מכסה פשע**. המ"ס בגעיא:

### פסוק י
**תחת גערה**. לית מלעיל מסרה גדולה בסיפא בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל לית דכוותיה:

### פסוק יג
**תמיש**. תמוש קרי:

### פסוק יד
**פוטר מים**. בב' טעמים מכלול דף צ"ה:

### פסוק טז
**למה זה**. הזי"ן דגושה:

### פסוק יט
**מגביה פתחו**. הפ"א דגושה מדין מפיק כמו שכתבתי בעובדי':

### פסוק כ
**עקש לב**. הקו"ף בסגול וי"ס בצירי:

### פסוק כב
**ייטיב גהה**. בספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא יו"ד ומה שנמסר כאן במסורת הדפוס ב' חסר וסי' כי ייטיב אל אבי (שמאול א' כ'). לב שמח ייטב גהה. נ"ל להגיה לב שמח ייטב פנים דלעיל סימן ט"ו שכן הוא חסר בכל הספרים והתם נצי מסורת ב' חסר:

### פסוק כג
**שחד מחק רשע יקח**. הטעם מפסיק במלת מחק וכן פירשו רובי המפרשים אבל לפירוש רש"י וליחייא מלת מחק קשורה עם רשע והנה הם מטעים בעלי הטעמים:

### פסוק כו
**עלי ישר**. ישמו ישרים עלך זאת בראותם בספריהם על ישר ואני כותב עלי ישר וכדי שלא יאמרו עלי עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת ומי הוא זה ערב את לבו לשלוח יד בספרי הקדש. אודיע לכל כי לא מלבי אני בודה חילוף זה אף מי שהעיר את רוחי היה ראש המפרשים רש"י ז"ל כי בפירוש נכתב שלש פעמים עלי. וגם בפירוש החכם דון יוסף יחייא כתוב כן אח"כ חפשתי בספרים ומצאתי דפוסים ישנים מנאפולי ומשונצין כתוב עלי וכן הוא במאיר נתיב שרש ישר. נדב. נכה. ואף בספרים כתובי יד קדמונים ראיתי מהם שנכתבו כן בתחלה ועדיין לא נתקררה דעתי בכל אלה עד שמצאתי מדרשי רבותינו ז"ל בויקרא רבא פרשה כ' ותנחומא פ' אחרי מות הובא גם בילקוט משלי רמז תתקנ"ו ובכלם כתוב עלי. ה' יורנו זה הדרך ישכון אור וינחנו בארץ מישור אמן:

### פסוק כז
**וקר רוח**. יקר קרי:

# פרק יח

### פסוק א
**לתאוה**. בגעיא הלמ"ד בספרי ספרד:

### פסוק ג
**בבוא רשע**. הגעיא בבי"ת:

**ועם קלון**. בגעיא הוא"ו בספרי ספרד:

### פסוק ו
**יבאו בריב**. הבי"ת רפה:

**למהלמות**. הלמ"ד בגעיא:

### פסוק יב
**ולפני כבוד**. הכ"ף רפויה:

### פסוק יז
**יבא רעהו**. ובא קרי:

### פסוק יט
**ומדונים**. ומדינים קרי:

### פסוק כד
**איש רעים**. עיין מה שכתבתי בשמואל ב' סימן י"ד:

# פרק יט

### פסוק ז
**כל אחי רש**. כל זה אין בו מקף כי איננו חטוף כחבריו אלא נקרא בקמץ רחב וכן כל עצמותי תאמרנה שבמזמור ל"ה והשאר שהם נקודים קמץ הם חטופים כולם זולתו אלו השנים כמ"ש בתילים:

**שנאהו**. השי"ן בגעיא:

**מרעהו**. במקצת ספרים המ"ם בצירי ובס"ס בשוא וכ"כ רד"ק בס' מכלול דף רמ"ו שהמ"ם בשוא:

**לא המה**. לו קרי:

### פסוק טז
**בוזה**. בהרבה ספרים הזי"ן בסגול אמנם במסורת נמנה עם ז' זוגין חד כתיב ה"א וחד כתיב יו"ד וקמצין:
**יומת**. ימות קרי:

### פסוק יז
**מלוה ה'**. בסגול הוא"ו במקצת ספרים ורד"ק הביאו עם הדומים בצירי במכלול דף קכז:

### פסוק יט
**גרל חמה**. גדל קרי והוא חד מן ד' מלין דכתיבין רי"ש וקרינן דלי"ת וסימן במסורת ירמיה סוף סימן ל"א:
**גדל**. הגימ"ל בגעיא וכ"כ הבלמשי בשקל פעול:

### פסוק כג
**ושבע ילין**. כ"כ עפ"ה ושבע והם ב' במקרא וחברו וימת אברהם:

### פסוק כה
**והוכיח**. י"ס והוכח הכ"ף בצירי ובמדוייקים בחירק והוא ג"כ מלא יו"ד כי לא נמנה במסורת הגדול עם החסרים ומ"ש שם במערכת אות היו"ד ו' חסרים בלישנא ב' חסרים וא"ו ושארא חסרים יו"ד. נ"ל להגיה ג' חסרים וא"ו ושארא חסרים יו"ד וכן נמסר בפרשת וירא ג' חסרים יו"ד בלישנא:

### פסוק כו
**משדד**. המ"ם בגעיא:

### פסוק כז
**חדל בני**. הטעם שנמצא במקצת ספרים בחי"ת היא געיא כי כן נמצאת בכמה מקומות באמצע החטף פתח והחטף סגול ויש מהן רבות בס"ס ולא ידעתי מה (הם) משמשות:

## פרק כ

### פסוק א
**שגה בו**. הגימ"ל בסגול וכן ברוב הספרים בית בו דגושה:

### פסוק ד
**ישאל**. ושאל קרי:

### פסוק ה
**עמקים**. העי"ן בחטף פתח:

### פסוק ו
**רב אדם**. במקף ישוב החולם לקמוץ חטוף:

### פסוק יג
**אל תאהב**. האל"ף בחטף סגול ברוב הספרים. שבע לחם. השי"ן בגעיא:

### פסוק יד
**רע רע**. בס"ס שניהם פתוחים וכן משמע מכללי המסורת ערך רע:
**ואזל לו**. בספרים שלנו בטעם אחד בלבד בזי"ן ובמכלול דף צ"ה כתב שהוא ב' טעמים ואזל ועיין מ"ש בהושע ד' אצל צרר רוח:

### פסוק טו
**ורב פנינים**. במקף ישוב החולם לקמץ חטוף:

### פסוק טז
**לקח בגדו**. הלמ"ד בגעיא:
**נכרים**. חבלהו. נכריה קרי:

### פסוק כ
**באישון**. באשון קרי ומה שכתב רד"ק בשרשים שרש איש שנפל במלה זו עי"ן הפועל ר"ל בקרי כי הכתיב ביו"ד כמו באישון לילה ואפלה סימן ז' ובדפוס נאפולי כתיב באשון חסר יו"ד ובחולם השי"ן והוא טעות:

### פסוק כא
**מבחלת**. מבהלת קרי והוא חד מן ד' מלין כתיבין חי"ת וקרי ה"א וסימן נמסר במ"ג כאן ובשיר השירי' א' . ועיין מה שכ' בעל הטורים פרשת מטות פ' ומקנה רב היה לבני ראובן ומדבר רבה סוף פ' מטות:

### פסוק כה
**ילע קדש**. כ' בעל מכלל יופי שמלת ילע מלרע ולמד כן מלרע בדפוס שונצין. ובדפוסי' אחרים בשני טעמים אמנם בספרי' כתובי יד מדוייקי' הוא מלעיל כמנהג המלות הסמוכות למלה זעירא או מלעיל:

### פסוק ל
**תמריק ברע**. תמרוק קרי:

# פרק כא

### פסוק ב
**כל דרך איש**. הכ"ף מתוגה בספרי ספרד ואף על פי כן קריאת המלה בקמץ חטוף מהטעם שכתבתי לעיל סימן י"ט ובסוף פרשת ראה:

### פסוק ד
**נר רשעים חטאת**. תרגומו ושרגא דרשיעי לחטאה דומה שהיה קורא נר בציר"י כמו שנמצא במקצת ספרים אבל במדוייקים הוא בחירק וכן משמע מדברי הראב"ע שכתב נר חסר יו"ד וטעמו שיניר ויחרוש הרשע לעשות חטאת וגם רד"ק הביא ובשרש ניר עם אותם שהם בחירק. ואם לחשך אדם לפקפק בזה אמור לו נלך אצל מסורת ירמיה סי' ד' דבהדיא אמרה ניר ח' ז' מלא וחד חסר והתם חשיב לכולהו ומסיים בה הכי נר רשעים חטאת בתראה חסר. ובהגהת שרשים א"א והוא כמו נר בציר"י. ון ישבע רש. בחירק. רש ועושר בציר"י. וכן נר רשעים בחירק כמו נר בציר"י וכן תרגומו שרגא דרשיעי ע"כ:

### פסוק ו
**מבקשי מות**. לשון רש"י פעל אצרות להרבות הון בלשון שקר הבל נדף וגו' מבקשי מות עד כאן. דומה שהיה כתוב בספרו מוקשי במקום מבקשי:

### פסוק ט
**מדונים ובית**. מדינים קרי:

### פסוק יא
**בענש לץ**. י"ס בפתח הבי"ת:

### פסוק יט
**מדונים וכעס**. מדינים קרי:

### פסוק כב
**עיר גברים**. חד מן ז' חסרים על פי המסורה ובויקרא רבה פרשת ל"א גברים כתיב חסר וא"ו שכלם גברים ואין בהם נקבה פי' לשון גבר זכר שכל המלאכים זכרים:
**מבטחה**. ה"א הכנוי נחה והיתה ראויה להדגש מכלול דף ל"ב וכן מצאתי במסורת כ"י מבטחה לית ורפי ה"א:

### פסוק כט
**יכין**. יבין קרי והוא חד מן ג' מלין דכתיבין כ"ף וקריין בי"ת:
**דרכיו**. דרכו קרי:

# פרק כב

### פסוק ג
**ויסתר**. ונסתר קרי. ועיין בספר הזוהר פרשת נח דף ס"ט:
**ופתיים**. בשני יודי"ן וחברו פתח דבריך יאיר:
**ונענשו**. הוא"ו ובגעיא בס"ס:

### פסוק ח
**וקצור און**. כתיב בוא"ו וקרי בקמץ חטוף מפני המקף והוא חד מן מלין דיתירין וא"ו וחטפין קמצין על פי המסורת וחשיב ליה נמי בהדי ג' יקצור מלא וא"ו ותרתי אחריני בחולם:

### פסוק י
**גרש לץ**. בב' טעמים וכן במכלול דף צ"ה:

### פסוק יא
**טהור לב**. יתיר וא"ו וקריאתו בקמץ חטוף כדלעיל אע"פ שלא נמנה במסורת עם האחרים:

### פסוק יד
**יפול שם**. גם זה נמנה עם מלין דחטפין קמצין ויתרין וא"ו:

### פסוק טו
**קשורה בלב**. הבי"ת רפויה:

### פסוק כ
**שלשים**. שלישים קרי:

### פסוק כה
**תאלף**. האל"ף בחטף סגול ברוב ספרים:
**ארחתו**. ארחתיו קרי:

### פסוק כח
**אל תסג גבול עולם**. פ"ה דפיאה מי שאינו מניח את העניים ללקוט וכו' הרי זה גוזל את העניים ע"ז נאמר אל תסג גבול עולים. כלומר אל תקרי עולם אלא עולים והכי איתא במד' ילמדנו סוף פ' וישלח ועיין בפי' המשנה להרמב"ם וביפה מראה ותוספות יו"ט ומ"ש במלאכי סימן ב':

### פסוק כט
**לפני מלכים**. במאריך ובמקף:

## פרק כג

### פסוק א
**את מושל בין**. המסורת שלפנינו בעשרים וארבע גדו' מלאה בלבולים אבל במסרה כ"י כך מצאתי בן ג' ב' חסר וחד מלא וסימן אם בן הכות. דברי אגור בן יקה. בין תבין את אשר לפניך. וחד שבן לילה היה ובן לילה אבד. וכל בן נון דכוותא ועיין עוד מ"ש למעלה בסימן י"ד:

### פסוק ד
**להעשיר**. הלמ"ד בגעיא:

### פסוק ה
**התעוף**. התעיף. קרי:

**ואיננו**. הוא"ו בגעיא בס"ס:

**ועיף**. יעוף קרי:

### פסוק ז
**שער**. חציו קמוץ וחציו פתח וטעמו למטה. רש"י. וכן נמסר עליו לית מלרע:

**אכול ושתה**. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן מסו' יחזקאל ב' נמסר ה"א אכול מלא וזה אחד מהם:

### פסוק יד
**תכנו בשבט**. הבי"ת רפויה:

### פסוק טז
**ותעלזנה**. העי"ן בחטף פתח:

### פסוק כ
**בזללי**. הבי"ת רפה: (א"ה אלה דברי הרב בעצמו ולא ידענא לאפוקי מאי ואי לא דקא מסתפינא הוה אמינא דטעות סור הוא ועל בי"ת בסבאי או בשר קאי ע"כ):

### פסוק כד
**גול**. גיל קרי:

**יגול**. יגיל קרי כן הוא בכמה ספרים אבל ב' א' כ"י מוגה יגיל בכתוב וכן נראה ממסורת הגדול' שבמערכת אות היו"ד יש אלפ"א בית"א כתיב וא"ו באמצע תיבותא וקרין יו"ד ולא נמנה שם רק מלת גול:

**יולד**. ויולד קרי:

**וישמח**. ישמח קרי עיין זוהר פרשת במדבר דף קי"ט ובסוף ספר הזוהר בהגהת קצת טעיות שנפלו בדפוס:

### פסוק כו

**תרצנה**. תצרנה ק':

### פסוק כז

**עמקה**. מתחלפת עמוקה:

### פסוק כח

**תארב**. בחטף סגול האל"ף ברוב ספרים. באדם תוסף. בכמה ספרים מדויקים חסר יו"ד ונמסר עליו ג' חסרים וכבר נתבאר זה הענין בעמוס ה':

### פסוק כט

**למי מדונים**. מדינים קרי:

### פסוק ל

**למאחרים**. המ"ם רפה והלמ"ד מועמדת בגעיא. מכלול ד' נ"א:

### פסוק לא

**בכיס**. בכוס קרי ומדרש אגדה יש יש בויקרא רבה פרשת י"ב ובמדבר רבה פרשה י' ומדרש אסתר ריש פרשה ה' ומדרש משלי דף ע"ב וילמדנו פרשת שמיני:

### פסוק לד

**וכשכב בראש חבל**. במדבר רבה פרשת י' חבל כתיב זה היה המן שנחנק בחבל:

## פרק כד

### פסוק ד

**ימלאו**. בס"א כ"י ימלאו. ואין לחוש עליו דבהדיא כתב רד"ק במכלול דף ע"ג שנשאר עם השוא כאשר הי' בלתי הפסק והראוי בצירי:

### פסוק ה

**בעוז**. הבי"ת קמוצה ברוב הספרים ועיין מ"ש במלאכי ב' אצל ומה האחד:

### פסוק י
**צר כחכה**. מלא ה"א בסוף תיבה ובזוהר פרשת ויצא קנ"ג ופרשת וישלח דף קע"ד נדרש צר כח כה:

### פסוק יב
**הלא תכן לבות**. הה"א בגעיא בס"ס:

### פסוק יז
**אויביך**. אויבך קרי:

**ובכשלו**. משפטו ובהכשלו ונפלה הה"א מהמכתב:

### פסוק כא
**עם שונים**. בס"א כ"י מוגה ועם בוא"ו וכן בדפוס שונצין. והכי איתא בסוטה פ' הי' נוטל ובמדבר רבה פ' ט"ו ובתנחומ' וכן הוא בתרגום ובמפרשים רבים אבל ברוב הספרי' הוא בלא וא"ו וכן בשרשים ומאיר נתיב ובמסורת שונים ב' בתרי לישנא ומלא וסימנהון עם שונים אל תתערב וכלים מכלים שונים:

### פסוק כג
**הכר פנים**. במקצת ספרים הכר פנים בציר"י הכ"ף והטעם בה"א ויש ספרים הכר פנים הטעם בכ"ף ועיין לקמן בסימן כ"ח:

### פסוק כד
**אמר לרשע**. במקצת ספרים ישנים הלמ"ד בקמץ וברוב הספרים בשוא:

### פסוק כז
**ועתדה בשדה**. הה"א במפיק כנוי למלאכה שזכר כמ"ש בשרשים ולפיכך הבי"ת דגושה וכן כתב בעל מקנה אברהם:

**אחר ובנית ביתך**. התי"ו בקמץ:

### פסוק לא
**קמשונים**. במקצת ספרים חסר וא"ו:

**נהרסה**. ברוב הספרים הה"א בחטף סגול:

### פסוק לד
**רישך**. ביו"ד:

**ומחסריך**. ביו"ד ועיין מה שכתבתי בסימן ו':

# פרק כה

## פסוק א
**גם אלה משלי שלמה וגו'**. בספרים המדוייקים זה הוא ראש הפרשה:

## פסוק ז
**אמר לך**. בספרי ספרד האל"ף בגעיא ובספר אחד כ"י אמר לך בחולם המ"ם ואין לסמוך עליו כי בספרים אחרים בקמץ חטוף:
**עלה הנה**. בספרי ספרד העי"ן בגעיא:

## פסוק ח
**אל תצא לרב**. אישתבשו כמה נוסחי דדפוסא דכתיב בהו לריב מלא יו"ד אבל בכולהו נסחי כ"י חסר ומסורת כוותיי' אזלא והכי איתא בפסיקתא אל תצא לרב מהר. לרב כתיב. לעולם אל תהי רץ אחר השררה למה פן מה תעשה באחריתה וגו'. למחר בא ושואלים לך שאלות מה אתה משיבם:

## פסוק יא
**על אפניו**. האל"ף בקמץ חטוף וכן כתב רש"י ז"ל:

## פסוק יג
**ציר נאמן**. האל"ף בחטף סגול ברוב הספרים:

## פסוק טז
**והקאתו**. במקצת ספרים האל"ף בחולם ובמדוייקים נחה:

## פסוק יז
**פן ישבעך**. העי"ן בחטף פתח בכל המדוייקים וטעות נפל בכל הדפוסים שהעי"ן בסגו"ל:

## פסוק כ
**מעדה בגד**. במקף בין שתי המלות:

## פסוק כא
**האכלהו לחם**. במקצת ספרים מלא יוד:

## פסוק כג
**תחולל גשם**. מלת תחולל בשני טעמים:

## פסוק כד
**מדונים**. מדינים ק':

### פסוק כו
**מעין**. העי"ן בשוא לבדו:

### פסוק כח
**מעצר**. ברוב הספרים העין"ן בשוא לבדו והחי"ת בקמץ:

## פרק כו

### פסוק ב
**לעוף כן**. הכ"ף בצירי במדוייקים:
**קללת חנם**. הלמ"ד בשוא לבדו כמ"ש בפ' כי תצא ושופטי' ט' והם ג' במסורת:
**לא תבא**. לו קרי ובזוהר פרשת וישלח דף קע"ה רבי יוסי אמר כתוב קללת חנם לא תבוא ואוקמו' לו בוא"ו ואי קללת צדיקא הוא אפי' דלא אתכוון בה כיון דנפקא מפומי' נטיל לה ההוא יצר הרע וקטג בה בשעתא דסכנה כמו שאירע ליעקב כשאמר עם אשר תמצא את אלהיך לא יחי' וכו' כדאיתא בבראשית רבה פרשה ע"ד סימן ג' ומדרש קהלת פסוק כשגגה שיוצא מלפני השליט. ועיין פ' ב' דמכות ובמסורת הברית הגדול אזהרה לאדם שלא יקלל את חברו שודאי לו למקלל תבוא אי נמי שישמור שלא יקללוהו חנם דלו תבוא כמאמרם ז"ל אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בזרעה דכתיב ותכהין עיניו מראות:

### פסוק ה
**ענה כסיל**. בס"ס העי"ן בגעיא וכן מצאי במסרה כ"י כלשון הזה הי לו הי ידך שאו זמרה תנה עון עשה אתי למען שמך עלי עשור ענה כסיל. כל אלו והדומים להם געיאן ומקפן לא טעמן שופר וכל דקרי לחד מנהון שופר טעי ויש כמותם אני אמרתי . אני ראיתי אני חכמה וכל אני געיא ושופר עד כאן וצריך עיון בחילופי' כי משם נראה שמלת ענה בגעיא הוא לב"נ אך לא לב"א:

### פסוק ז
**דליו**. בס"ס ישן כ"י מצאתיהו קמוץ וכן כתבו ר' יהודה חיוג עם העוברים בבנין הקל ורד"ק כב בשרש דלה ואנחנו מצאנוהו פח הדל. וכן כבו רבי יעקב בן אליעזר ואם כן הוא צווי מהדגוש בשרש דלה ואנחנו מצאנוהו פתח הדלת. וכן כתבו רבי יעקב בן אליעזר ואם כן הוא צווי מהדגוש ברפיון הלמ"ד ומשפטו להדגש:

### פסוק י
**מחולל כל**. בשני טעמים:

### פסוק יא
**קאו**. בצירי וחסר יו"ד:

### פסוק יח
**כמתלהלה**. בגעיא הכ"ף בס"ס:

### פסוק יט
**הלא משחק אני**. הה"א בגעיא בס"ס:

### פסוק כא
**ואיש מדונים**. מדינים קרי:

### פסוק כד
**בשפתו**. בשפתיו קרי:

### פסוק כו
**תכסה**. במקצת ספרים כתוב תכסה בשוא התי"ו ורפי הכ"ף וטעות נפל בהם כי הוא מההתפעל והראוי תתכסה וכ"כ רד"ק בשרשו:
**בקהל**. י"ס שהבי"ת בפתח והרוב בשוא:

### פסוק כח
**לשון שקר**. בגעיא הלמ"ד בס"ס:
**לשון שקר**. בדפוס נאפולי כתוב דבר שקר ושקר הוא דובר:

## פרק כז

### פסוק א
**מה ילד**. במקצת ספרים היו"ד בסגול:

### פסוק ו
**ונעתרות**. נפתחה הנו"ן:

### פסוק י
**רעך ורעה**. ורע קרי:

### פסוק יב
**נסתר**. בדפוס נאפולי כתיב ונסתר בוא"ו וטעות הוא שנתחלף להם זה עם אותו שהוא בסי' כ"ג דכתיב יסתר וקרינן ונסתר:
**פתאים**. האל"ף נחה והיו"ד נעה:

**נענשו**. ברוב הספרים העי"ן בחטף סגול וברש"י כתוב ונענשו בוא"ו וכן מצאתי בס"א כ"י אמנם בשאר ספרים לא נמצא בוא"ו רק אותו שבסימן כ"ב:

### פסוק טו

**ואשת מדונים**. מדינים קרי וגם זה אחד מן הששה הכתובים בוא"ו ונקראים ביו"ד. ובסימן נמסר בהאי ספרא סימן כ"א במ"ג ועיין בשרשים שרש רץ:

**נשתוה**. כתוב במכלול דף ק"ט שהוא מלעיל:

### פסוק כ

**שאול ואבדה**. ואבדו קרי וכ"כ בשרשים שנפל הנו"ן של אבדון ונכתב בה"א וי"ס שכתוב ואבדון בפסוק ואחרים שכתוב ואבדה קרי ואבדו וכולם מושבשים:

### פסוק כב

**בעלי**. במקצת ספרים הבי"ת בקמץ ובמכלול בא שלא כמנהג הבי"ת בפתח והעי"ן בשוא וסגול והמנהג ברוב כ"י העי"ן בשוא ופתח:

### פסוק כד

**נזר לדור דור**. ודור ק':

### פסוק כה

**עשבות הרים**. דגש השי"ן לתפארה:

### פסוק כז

**ודי חלב עזים**. בספר פתח דברי בשער המלות אות הדל"ת כתוב ל' זה ונמצא בחירק ודי זהב. ודי חלב עזים עד כאן. וכן כתב רב פעלים בשער המלות ואין גירסא זו מצויה אצלנו. ולא עוד אלא שבמסורת ריש פ' תזריע נמסר סימן מן ו' די בצירי וחד ודי חלב עזים:

**ללחמך**. בגעיא הלמ"ד בס"ס:

## פרק כח

### פסוק ב

**בפשע**. בגלגל ובמאריך:

### פסוק ג

**גבר רש ועשק**. בספרי דוקני בלא וא"ו החבור:

### פסוק ח

**ובתרבית**. ובתרבית קרי כן הוא בספרים מדוייקים ונמנה במסירת עם ד' מלין יתרין ב' ולא קריין:

**יקבצנו**. י"ס יקבצנו ובמדוייקי' בשני שואין וכתוב בשרשים שזהו מחלוקת ב"א וב"נ. דלב"נ מן הקל ולב"א מן הדגוש ולפי זה יש לתמו' על מה שנהגו בשני שוואין:

## פסוק טו

**ארי**. האל"ף בגעיא בספרי ספרד:

## פסוק טז

**שנאי**. שנא קרי:

## פסוק יז

**אדם**. לית דלי"ת זעירא:

**עד בור ינוס**. ברוב ספרים בור מלא וא"ו אבל בספר אחד כ"י נגררה הוא"ו ומצאתי לו ראי' מהמסורת שאומרת ב' חסר וסימן כי יפתח איש בור וגו' תניינא דפ' עד בר ינוס. אמנם לא מלאני לבי לחלוק על רוב הספרים ועוד שבכלם נמסר בפרשת משפטים על כי יכרה איש בר לית חסר:

## פסוק יח

**ונעקש**. בשוא לבדו העי"ן בספרים מדוייקים ובפתח הקו"ף:

## פסוק יט

**ישבע לחם**. ישבע ריש. בספרי ספרד היו"ד במאריך בשניהם:

**ריש**. בספר אחד כ"י הרי"ש בצרי ורד"ק כתבו בחירק וכן הוא בשאר ספרים:

## פסוק כא

**הכר פנים**. הספרים מתחלפים בנקוד ובטעם על האופנים שכתבתי למעלה בסימן כ"ד:

## פסוק כב

**נבהל**. יש ספרים שכתוב בהם נבהל בשוא לבדו הבי"ת כמנהג. אמנם ברוב ספרים קדמונים המדוייקים הבי"ת בחטף פתח וסימן ותרא כי נבהל (שמואל א כ"ח:כ"א). היתי נבהל. נבהל להון. קדמאה פתח וכן כתב רד"ק בשרשים ותרא כי נבהל מאד. פעל עבר כי הוא פתח והמסורת עליו לית כוותיה פתח. נבהל להון. בינוני כי הוא קמוץ ונבי"ת מפואר בקמץ חטוף עד כאן לשונו. וכן כתב החכם ר' יונה בספר הרקמה:

**ולא ידע כי חסר**. מלת חסר ברי"ש וזה ברור והוצרכתי לכותבו מפני שבוש הדפוסי' שהוא בדל"ת וקורא אני תגר על המדפיסים שבדרך שהם הולכים לבם חסר ובשמות רבה פרשת ל"א דרשו פסוק זה על פנים רבים וכלם מענין חסרון. ואחד מהם כתבתי בפ' חיי שרה על פסוק וישקל אברהם לעפרן עיין שם:

### פסוק כג

**מוכיח אדם אחרי**. בעשרים וארבע גדול כתוב אחרי בצירי הרי"ש וגם בנסחאות ישנות הבאות מספרד נכתבו כן בתחלה אלא שאחרי כן החליפו הצירי לפתח ומי יודע מי הי' היותר חכם מהם. ודברי רש"י ז"ל ברורים שהוא קורא אחרי בצירי ומי אנכי שאבא אחרי המלכים את אשר כבר עשו ומכללם הגאון רבי סעדיה ורבי יוסף קמחי ורבי דוד בנו ואחרים רבים מהמפרשי' שכולם פירשו אחרי בפתח הרי"ש ומצאתי ראיה להם ממדרש דברים רבה ריש פ' א' רבי פנחס בשם רבי חמא בר חנינא מוכיח זה משה. אדם אלו ישראל שנאמר ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם. מהו אחרי אמר הקב"ה בשביל להביאן אחרי חן ימצא זה משה דכתיב וגם מצאת חן בעיני ממחליק לשון זה בלעם שהחליק בנבואותיו וגבה להם ונפלו בשטים. ד"א מוכיח אדם אחרי א"ר יהודא בר סימון מהו אחרי אמר הקב"ה כביכול משה הוכיחנו אחר ישראל. והוכיח לישראל אחרי. לישראל אמר אתם חטאתם. להקב"ה אמר למה יחרה אפך בעמך ע"כ לשון המאמר לענינינו וע' עוד ברבינו בחיי ריש פ' דברים. ותו גרסינן בגמרא פ"ק דתמיד אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל המוכיח את חברו לשם שמים זוכה לפלגו (ס"א לחלקו) של מקום שנאמר מוכיח אדם אחרי חן ימצא. ופי' המפרש זוכה אחר אדם אחרי. המוכיח יהיה אחריו. לשון אחר ממפרש קדמון המוכיח יהיה אחרי סמוך ליה. כל אלה הפירושים מכוונים לדעת אחד אלא שמתחלפים בפירושם ומכולם למדנו דקריאה אחת להם בפתח הרי"ש וראיתי גם כן לבעל באר שבע שכתב בפ"ק דתמיד זה הלשון בספרים מדוייקים כתיב מוכיח אדם אחר. ולא אחרי. כן מצאתי כתוב בפסקי תוספות ע"כ. ולבי אומר לי דחילוף הספרים שכתבו בתוספות איננו באותיות רק בנקודות בין פתח לצירי כמו שכתבתי ומעתיקי הספרים טעו בזה לפי שלא ראו הנקודות ולא ידעו להבחין בין זה לזה כמו שגם אנחנו לא נדע כוונת התוס' איזהו הניקוד של ספרים מדוייקים שלהם ואחרי כותבי ראיתי ל' התוס' במקומו שאומר בספרים מדוייקים נקוד מוכיח אדם וכו' הרי שההפרש הוא בניקוד. ה' יזכנו להיות בחלקו ולמצוא חן בעיניו אמן:

## פרק כט

### פסוק ד

**ואיש תרומות**. זוהר פרשה שמיני דף מ' תרומת כתיב כד"א וזאת התרומה וכו' ובכל הספרים שלנו תרומות כתיב וכן במסורת ג' ב' חסר וחד מלא וסימן כל תרומת הקדשים

הרי בגלבע (שמואל ב' א') ואיש תרומות חד בתורה חד בנביאים חד בכתובים וסימן כל טוריא דמלכא ובספרים מדוייקים זה דמשלי מלא והאחרים חסרים:

## פסוק ו

**בפשע איש רע מוקש**. למקצת ספרים כ"י מלת איש בטעם ימנית וכן משמע מפי' הראב"ע:

**ירון**. בא בשורק תחת חולם. מכלול דף קע"ו ושרשים שרש רנן:

**ושמח**. בס"א כ"י ושמח ואינו כן בשאר ספרים וכ"כ בשרשים כי הוא במשקל פעל:

## פסוק יב

**משל**. חסר וא"ו עפ"ה:

**על דבר שקר**. כ"כ ולא על שפת שקר:

**כל משרתיו**. במ"ג מלת כל במאריך אע"פ שהוא במקף וכן מצאתי בס"א קדמון כ"י ובשאר ספרים שלפני איננו:

## פסוק יג

**רש ואיש תככים**. אע"פ שאיננו עתה בהגהת רש"י לא יכולתי להתעלם מלהעיד על טעות נפל בספרים שכתוב בהם איש מזמות במקום ואיש תככים והדרש שהביא הוא מפ"ב דתמורה ויקרא רבה פ' ל"ד:

**מאיר עיני**. ברוב ספרים מדוייקים הטעם במ"ם וי"ס הטעם באל"ף ובס"א כ"י מאיר בב' טעמים ובכולם אין פסיק אחריו:

## פסוק טו

**משלח**. בקמץ הלמ"ד בספרים מדוייקים:

## פסוק טז

**במפלתם**. בגעיא הבי"ת:

## פסוק יח

**יפרע עם**. כ"כ בב' טעמים:

## פסוק כב

**רב פשע**. בפתח הרי"ש במדוייקים וכן נכון כי לא נמנה במסורת ד"ה ב' כ"ח עם הקמוצים:

# פרק ל

## פסוק א
**בן יקה**. בחירק הבי"ת בספרים מדוייקים והמסורת מוכיח כמ"ש בזה הספר סימן כ"ג וכ"כ ן' עזרא ורד"ק:
**ואכל**. הכ"ף רפויה:

## פסוק ו
**אל תוסף**. לית ומלא ודגש גם המכלול דף קכ"ז ודף ק"צ הביאו עם דומים אחרים שהשוא האחרון נע כמו ויבך וישב ויש שקוראים כל שני שואים בסוף המלה נחים ועיין בפרק רבי אלי' המדקדק שער ששי:

## פסוק ח
**ודבר**. הוא"ו במאריך במדוייקים:
**ראש**. באל"ף:

## פסוק ט
**ותפשתי**. אולי בעבור היות וגנבתי מלעיל היה הבא אחריו מלעיל. הראב"ע מספר מאזנים. ועיין מ"ש ביחזקאל מ"ג:

## פסוק י
**אדנו**. אדניו קרי:
**ואשמת**. אין בוא"ו געיא:

## פסוק יד
**מתלעתיו**. בגעיא המ"ם בס"ס:

## פסוק טו
**הב הב**. בי"לת דהב קדמאה זעירא וכן מסור עליו לית בי"ת זעירא:

## פסוק יז
**תלעג**. במאריך התי"ו:
**ותבז ליקהת**. היו"ד נחה והקו"ף דגושה:
**ויאכלוה**. בגעיא הוא"ו:

## פסוק יח
**וארבע**. וארבעה קרי:

### פסוק יט
**אניה**. האל"ף בחטף קמץ ברוב הספרים:

### פסוק כ
**ומחתה פיה**. הפ"א רפה:

### פסוק כד
**ארבעה הם**. לית מלעיל ונמנה בסוף מסורה גדולה בשיטא חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכוותיה:

### פסוק כח
**שממית**. בספרים כ"י מדוייקים בשי"ן שמאלית וכ"כ בהדיא בעל מאיר נתיב ובעל הלשון ואף הביאו בשרש בפני עצמו לפי שאינו בשרש האחר שהביא בשי"ן ימנית:

### פסוק כט
**מיטבי לכת**. בספרים מדוייקים מלא יו"ד בתר מ"ם וחסר יו"ד בתר טי"ת וכן דינו מכח מסורת דיחזקאל סימן ל"ג:

### פסוק לב
**אם נבלת בהתנשא**. הבי"ת רפויה:

## פרק לא

### פסוק א
**אשר יסרתו**. האל"ף בגעיא:

### פסוק ג
**מלכין**. בנו"ן במקום מ"ם:

### פסוק ד
**אל למלכים למואל אל למלכים**. בס"ס שניהם הלמ"ד במאריך והמ"ם בלא דגש וי"ט בדגש:

**למואל**. בגעיא הלמ"ד:

**או שכר**. אי קרי ובעל מכלל יופי קורא אותו בחירק שכן כתב אי שכר חסר נו"ן ומשפטו אין שכר ואם הוא בחירק כמו ואין יש פה תחת ידך ע"כ. ודבריו לקוחים מהשרשים שרש אי וזה לשונו שם ולרוזנים אי שכר חסר נו"ן ומשפטו אין שכר וכן אי כבוד משפטו אין כבוד ואם הוא בחירק כמו ואין יש פה תחת ידך. ויתכן לפרש שניהן כמו איה ומלת אל למלכים עומדת במקום שני' ופירושו ואל לרוזנים שיאמרו איה שכר לשתות וכן אי

כבוד כלומר איה כבוד שאינו בישראל היום עכ"ל. והמכלול יופי טעה בהבנת הלשון וחשב שמה שאמר רד"ק ואם הוא בחירק וכו' מוסב על פסוק אי שכר ואינו כן רק על פסוק אי כבוד דסליק מיניה ואם על שניהם הוא אומר הל"ל ואם הם בחירק וזה ברור. גם בעל הלשון טעה בזה שכתב בספרו כדברים האלה וענין אחר והיא מלה עניינה כמו אין ולרוזנים אי שכר אי כבוד והם בחירק כמו ואין יש פה תחת ידך ע"כ. הרואה יראה שחשב לתקן לשון השרשי' והתיקון נהפך עליו לקלקול כי בכל הספרי' חדשים וגם ישני' כתוב אי שכר בצירי וכ"כ החכם אבן עזרא אי כמו אין ופעם בחירק כמו אי נקי כלומר אין נקי:

## פסוק טז

**נטע כרם**. נטעה קרי:

## פסוק יז

**חגרה בעוז מתניה**. במקצת ספרים חגרה בטעם ימנית בעוז בגלגל והבי"ת דגושה אבל ברוב המדוייקים בשני גלגלים והבי"ת רפויה וכן נראה מפירושי המפרשים ובס"א כ"י ישן מצאתי בי"ת בעוז קמוצה וכן משמע מפירש ן' עזרא ואין כן בשאר ספרים כי אם בשוא וכן מוכיח המסורת שנמסר בעוז ב' חד מלא וחד חסר וסימנהון ועמד ורעה בעז ה' (מיכה ה'). חגרה בעוז מתניה:

## פסוק יח

**טעמה**. פעל עבר וטעה מי שכתב טעמה מפיק ה"א יחשב שהוא שם:
**בליל נרה**. בלילה קרי ונדרש בשוחר טוב מזמור קל"ו על בתי' בת פרעה שהיתה בכורה ובתפלתו של משה ניצולה דכתיב לא יכבה בלילה נרה ליל כתי' כ"א ליל שמורים:

## פסוק כז

**צופי**'. בס"א כ"י הצד"י גדולה וכן נמסר עליו לית צד"י גדולה ולא מצאתי כן בשאר ספרים ועיין מ"ש בישעיה נ"ו:
**הילכות**. הליכות קרי:

## פסוק ל

**אשה יראת ה**'. לב"א היו"ד במאריך ובמקרא כ"י יראת היו"ד בשוא והרי"ש בפתח והאלף נחה והם שלש טעיות בתיבה אחת:

## פסוק לא

**תנו לה**. בספרים אחרים כתב יד התי"ו בגעיא ואין כן בס"ס:
**בשערים**. הבי"ת רפה: